

До спеціалізованої вченої Ради

*К 11.737.01 у Донецькому
державному університеті
внутрішніх справ за адресою:
87554, м. Маріуполь, проспект
Адмірала Луїна, 89.*

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Герцика Ростіслава Валерійовича

**«Тактика судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо
корисливо-насильницьких злочинів»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 (кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність)

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Прагнення до цивілізованого суспільства передбачає впровадження прогресивних інституцій, міжнародно-правових стандартів, сучасних механізмів захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина. Судово-правова реформа, що відбувається в Україні, призвана привести вітчизняне судочинство до європейських стандартів та забезпечити захист прав, свобод та законних інтересів громадян шляхом своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права. Реалізація поставлених завдань можлива за рахунок закріплення базових світових стандартів незалежності суддів і самостійності судової влади в Україні.

Правосуддя є вершиною правозастосовної діяльності, а такий статус обумовлює підвищення вимог до змісту і професійного рівня судового розгляду кримінальних проваджень. Свій внесок у цю справу мають зробити й учені-криміналісти завдяки криміналістичному забезпеченню діяльності органів правосуддя відповідними рекомендаціями з удосконалення тактики судового розгляду, нейтралізації протидії судовому розгляду з боку зацікавлених осіб та іншими передовими розробками, які в змозі підняти діяльність цих органів на новий більш високий рівень. Разом з тим, тактичні засади судового розгляду у

кримінальних провадженнях в умовах змагального процесу, тактика проведення окремих судових дій залишаються недостатньо висвітленими і потребують наукового обґрунтування. Так, за межами законодавчого регулювання залишаються такі питання судового розгляду, як порядок дослідження доказів, послідовність допиту обвинувачених, потерпілих, свідків і експертів, послідовність постановки питань для дослідження конкретних фактів кримінального правопорушення під час допиту, тактичні особливості огляду речових доказів і документів тощо. У цьому плані дисертаційне дослідження Р. В. Герцека є актуальним і своєчасним, таким, що спрямоване на оптимізацію тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів.

Дисертаційне дослідження підготовлена з урахуванням Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України № 276/2015 від 20.05.2015р.; Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», схваленої Указом Президента України № 5 від 12 січня 2015 р.; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України № 501 від 25 серпня 2015 р.; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України № 287 від 26 травня 2015 р.; Переліку пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років, затвердженого наказом МВС України від 16.03.2015 № 275.

Мета та завдання дослідження повною мірою узгоджуються з планом дисертації. Об'єкт та предмет дослідження обрані правильно.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження забезпечена вірним методологічним підходом і методами дослідження. Зокрема, у роботі були використані загальний діалектичний метод наукового пізнання дійсності, а також інші методи: загальнологічні методи (дедукція, індукція, абдукція), порівняльно-правовий, системно-структурний,

соціологічні методи (анкетування), статистичні (групування, зведення, аналіз кількісних показників).

Указані методи застосовувалися комплексно, що дало змогу забезпечити всебічність, повноту й об'єктивність проведеного дослідження, обґрунтувати й узгодити сформульовані в дисертації висновки, а також упевнитись у достовірності отриманих результатів.

Результати дисертації ґрунтуються на належній емпіричній базі, яку склали дані, одержані в результаті вивчення понад 200 кримінальних проваджень (справ) стосовно корисливо-насильницьких злочинів, що розглядались судами Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Київської, Одеської, Рівненської, Черкаської областей протягом 2010-2018 років; практика Європейського Суду з прав людини; дані офіційної статистики, а також дані, одержані після опитування 142 працівників адвокатури, прокуратури та суду в Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Одеській та Харківській областях. Окремо опонент акцентне увагу на тому, що у дослідженні використано особистий досвід дисертанта, набутий під час роботи в органах суду першої та другої інстанцій.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Ознайомлення з метою і завданнями дисертаційного дослідження, його методологічною та емпіричною базою, використаним нормативним і науковим апаратом, рівнем апробації результатів дослідження, дозволяють зробити висновок щодо належного теоретичного і практичного рівнів опрацювання автором обраної проблеми, що відповідає вимогам до кандидатських дисертацій. При цьому слід наголосити, що робота в цілому за своїм змістом і колом завдань носить комплексний характер, об'єднуючи в собі не лише криміналістичні і кримінальні процесуальні питання, а й проблеми судочинства в цілому.

Рецензоване дисертаційне дослідження вирізняється безсумнівною науковою новизною, оскільки воно є першим у вітчизняній криміналістичній доктрині комплексним дослідженням, в якому на базі сучасних положень

кримінально-процесуального права і криміналістики, аналізу судової практики визначено концептуальні засади тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких. Дисертантом виокремлено одинадцять наукових положень, що вирізняються різним ступенем новизни — від тих, що визначені вперше, до положень, які вдосконалені або набули подальшого розвитку.

Теоретична значущість рецензованого дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно спрямовано на збагачення науки криміналістики і не лише рекомендаціями конкретного спрямування, а й розв'язання проблем об'єктно-предметної сфери криміналістики, визначення меж її дослідження. Дійсно, до тепер серед науковців точиться жвава дискусія щодо включення до предмету науки криміналістики судової стадії кримінального процесу і таких її аспектів як тактика судового розгляду, тактика обвинувачення, тактика професійного захисту. Дисертаційне дослідження Р. В. Герцека є спробою надати відповіді на ці дискусійні питання.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації висновки і пропозиції використовуються у науково-дослідницькій, практичній та освітній діяльності, зокрема:

– у навчальному процесі – під час викладання криміналістики, кримінального процесу та окремих спецкурсів, підвищення кваліфікації прокурорів, слідчих, працівників оперативних підрозділів, суддів, підготовки підручників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів (акти впровадження у навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 25 грудня 2019 р., Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка від 2 лютого 2021 р.);

– у науково-дослідній сфері – в аспекті подальшого розвитку й удосконалення тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях (акти впровадження в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 25 грудня 2019 р, Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка від 2 лютого 2021 р.);

- у практичній діяльності – як рекомендації щодо тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях (акт впровадження у практичну діяльність Луганського апеляційного суду від 25 листопада 2019 р.).

Апробація результатів дисертації.

Основні положення дисертації апробовані на науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми кримінального права та процесу» (Кривий Ріг, 16 червня 2017 року); «Теорія і практика судової експертизи і криміналістики» (Київ-Маріуполь, 27 лютого 2018 року); «Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю» (Кривий Ріг, 12 квітня 2018 року); «Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю» (Кривий Ріг, 12 квітня 2019 року).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні наукові результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 13 публікаціях, з них 7 статей опубліковано в наукових фахових юридичних виданнях України, 2 статті – у зарубіжних наукових виданнях та 4 тези доповідей – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Робота виконана українською мовою, її структура й обсяг визначається метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, що включають 8 підрозділів і 4 пункти, висновків, списку використаних джерел (337 найменувань на 32 сторінках) та додатків на 13 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 222 сторінки, з них основний текст – 177 сторінок.

Автореферат підготовлено відповідно до діючих вимог. Його зміст ідентичний основним положенням дисертації. Зауважень до технічного оформлення дисертації та автореферату немає, вони відповідають встановленим до такого робіт правилам.

Аналіз змісту дисертації надає підстави стверджувати, що Р. В. Герцек успішно впорався з поставленими завданнями. У роботі розкрито авторське розуміння тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо

корисливо-насильницьких злочинів; обґрунтовано доцільність формування тактики судового розгляду й визначено її місце й роль у структурі науки криміналістики; виокремлено фактори, що впливають на тактику судового розгляду; розкрито особливості використання криміналістичних знань під час судового розгляду кримінальних проваджень щодо корисливо-насильницьких злочинів; розглянуто типові судові ситуації; досліджено своєрідність тактики судових дій (допит, огляд на місці, вивчення речових доказів, призначення судових експертиз); запропоновано найбільш доцільні тактичні прийоми проведення окремих судових дій; піддано аналізу тактику державного обвинувачення та професійного захисту під час судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів і сформульовано відповідні рекомендації; розкрито особливості використання спеціальних знань у суді.

Заслуговує на увагу запропонована архітектоніка дисертаційної роботи, яку побудовано за принципом «від загального – до окремого», де у першому розділі розглянуто загальні положення тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях, а саме: теоретичні засади тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях, фактори, що впливають на обрання тактики судового розгляду, особливості використання криміналістичних знань під час судового розгляду у кримінальних провадженнях, а вже в другому і третьому розділі розглянуто проблеми, безпосередньо пов'язані з особливостями тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів (типові судові ситуації, тактика проведення окремих судових дій, тактика державного обвинувачення та професійного захисту).

Оцінка першого розділу дисертації «Загальні положення тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях».

У підрозділі 1.1. *«Теоретичні засади тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях»* автор правильно визначає, що поняття судової тактики як криміналістичної категорії й дотепер викликає дискусії серед

дослідників. На підставі поглибленого вивчення різноманітних думок науковців він доходить висновку, що тактика судового розгляду є сумарною: тактика обвинувачення, тактика захисту й тактика суду (судді), яка їх, власне, й поєднує. До них приєднується й тактика інших учасників процесу (потерпілого, підсудного). З огляду на це здобувач наводить свої міркування щодо поняття та місця в системі криміналістики згадуваної криміналістичної категорії, цілком правильно її розглядаючи у порівнянні з суміжною криміналістичною категорією «методика судового розгляду». Зокрема, тактику судового розгляду у кримінальних провадженнях він визначає як логічно-послідовну завершальну складову частину криміналістичної тактики, яка являє собою систему наукових положень і практичних рекомендацій щодо обрання та застосування судом і сторонами кримінального провадження як окремих тактичних прийомів дослідження доказів, так і найбільш ефективної та доцільної лінії поведінки з метою успішного вирішення завдань кримінального судочинства. У свою чергу методика судового розгляду розуміє як систему теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо організації та проведення ефективного здійснення розгляду судом окремих видів кримінальних проваджень (С. 47 дисертації).

У підрозділі 1.2. *«Фактори, що впливають на обрання тактики судового розгляду»* обґрунтовується думка, що їх обрання пов'язано з певними чинниками організації судового розгляду (С. 48 дисертації). Дисертант аргументовано доводить, що до основних груп факторів, які впливають на обрання тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів, відносяться: 1) обставини, які підлягають встановленню; 2) специфіка судової ситуації, у якій виникають певні тактичні завдання та приймаються тактичні рішення; 3) протидія судовому розгляду учасниками кримінального провадження та іншими особами; 4) змагальність сторін кримінального провадження щодо корисливо-насильницьких злочинів; 5) ступінь криміналістичних знань судді, державного обвинувача, захисника.

Виходячи з цього піддано ретельному аналізу кожному з наведених груп (С.49-59 дисертації).

Підрозділ 1.3. присвячено особливостям використання криміналістичних знань під час судового розгляду у кримінальних провадженнях. На думку здобувача це обумовлено тим, що у кримінально-правовому значенні корисливо-насильницькі злочини — це двохоб'єктні злочинні діяння, де об'єктами є не тільки відносини власності, що дозволяє характеризувати ці злочини як корисливі, але й відносини до злочинів проти життя та здоров'я людини, що дозволяє говорити про них, як про насильницькі. Слід визнати справедливою і позицію автора, що наявна система тактичних прийомів, розроблених криміналістичною наукою, їх змістове наповнення потребують подальшого аналізу, систематизації та доопрацювання (С. 65-66 дисертації).

Оцінка другого розділу «Криміналістичний аналіз корисливо-насильницьких злочинів».

У підрозділі 2.1. *«Поняття та криміналістична класифікація корисливо-насильницьких злочинів»* на підставі критичного аналізу існуючих наукових думок дисертант схиляється до позиції, що найбільш прийнятною є та система криміналістичної класифікації злочинів, яка ґрунтується на поєднанні кримінально-правових і криміналістичних критеріїв та аргументовано визнає найбільш вдалою за «інструментарієм» ту модель класифікації корисливо-насильницької діяльності, де злочини згруповані за різними кримінально-правовими характеристикам, але за подібною сукупністю криміналістичних особливостей їх учинення, розслідування та судового розгляду. Зокрема: 1) базові (ст. ст.186; 187; 189; 257; п. 6 ч.2 ст. 115; 308; .262 КК України); 2) допоміжні (ст. ст. 194; п.п. 3, 8, 9 ст.115; 146; 147; 185; 357; 358; 304; 289; 263; 262 КК України); 3) родинні (п.11 ч.2 ст.115; ст.ст. 146; 149; 355 КК); 4) побічні (умисне знищення або пошкодження майна під час розбійного нападу); 5) нетипові (хуліганство, контрабанда та ін.) (С.80-81 дисертації).

Офіційний опонент позитивно оцінює позицію автора стосовно того, що криміналістичний аналіз трактують з огляду на об'єднання двох

криміналістичних категорій — криміналістичної класифікації корисливо-насильницьких злочинів та криміналістичної характеристики цих злочинів. Таке поєднання засвідчує специфіку розглядуваних злочинів, яка екстраполюється й на тактику судового розгляду (як структурної частини методики). У цьому контексті та з огляду на єдність стадійності кримінального процесу (досудове розслідування перетікає у судовий розгляд), автор правильно доходить висновку, що ті думки стосовно корисливо-насильницьких злочинів, які викладені щодо досудового розслідування, мають своє значення і застосування й на стадії судового розгляду (С.82-83 дисертації).

У підрозділі 2.2. *«Криміналістична характеристика корисливо-насильницьких злочинів»* здобувач доводить, що використання такої криміналістичної категорії під час судового розгляду (порівняно з досудовим розслідуванням), має певні особливості, оскільки: а) у ході судового розгляду його учасники, як і слідчий (під час досудового розслідування конкретного злочину користується узагальненою науковою інформацією про типові дані щодо тих чи інших елементів відповідного виду (групи) злочинів), передусім мають справу з певними «інформаційними моделями»; б) у ході судового розгляду для оцінки правильності дій слідчого у провадженні та обґрунтованості його висновків суддя, прокурор, захисник так чи інакше використовують відповідні теоретичні криміналістичні знання (передусім криміналістичну характеристику типу та виду злочину); в) що ж до організації судового розгляду та своєї участі в ньому, вони використовують не тільки типові інформаційні моделі, а й конкретну інформацію, зібрану слідчим.

Висвітлюючи криміналістичну характеристику корисливо-насильницьких злочинів (за моделлю В.В.Тіщенка), та на підставі аналізу кримінальних проваджень дисертант обґрунтовано виокремив нову категорію суб'єктів розглядуваних злочинів — членів добровольчих батальйонів (С. 97-98 дисертації).

Оцінка третього підрозділу «Особливості тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів».

Офіційний опонент акцентує увагу на тому, що цей розділ має більш практичну спрямованість.

У підрозділі 3.1. *«Типові судові ситуації у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів та тактичні засоби їх вирішення»* обґрунтовується позиція, що їх (судові ситуації) можна розглядати в двох аспектах: по-перше, це стан, характеристика самого судового розгляду на конкретному етапі, що має певний внутрішній характер; по-друге, це сукупність зовнішніх умов, за яких у цей момент відбувається судовий розгляд. У розвиток цього дисертантом сформульовано та ретельно розглянуто підстави для класифікації судових ситуацій, зокрема: 1) за часом виникнення; 2) за обсягом розгляду; 3) за прогнозом розвитку ситуацій судового розгляду; 4) за розвитком і можливістю досягнення завдань, що стоять перед учасниками; 5) за відношенням до обвинувачення; 6) за наявністю доказової бази обвинувачення; 7) за обсягом та змістом наявної доказової інформації; 8) за результатами судового розгляду; 9) з урахуванням етапів, які виокремлюють у кримінально-процесуальній науці (С.111-117 дисертації).

Підрозділ 3.2. *«Тактика проведення окремих судових дій»* складається з чотирьох пунктів, де в першому з них розглянуто теоретичні основи їх проведення з огляду на те, що судова дія не може бути тактичною сама по собі, а стає такою лише залежно від цілей і способів її здійснення, від готовності до неї сторін кримінального провадження. Цілком слушно звернено увагу на тому, що, плануючи судовий розгляд у кримінальних провадженнях, суддя повинен передбачити: 1) які обставини необхідно встановити відповідно до предмета доказування; 2) за допомогою яких судових дій можна встановити ці обставини; 3) із застосуванням яких тактичних прийомів і в якій послідовності найбільш раціонально можна провести ці дії (С. 123 дисертації).

Безперечно практичну значущість мають положення, які викладені у пункті 3.2.2. *«Тактика судового допиту»* де автор розкриває особливості його проведення та надає конкретні тактичні рекомендації щодо таких суб'єктів кримінального процесу як обвинувачений, потерпілий, свідок, експерт та

спеціаліст. Окремо заслуговує на увагу аргументація автора стосовно того, що по розглядуваним кримінальним провадженням тактично доцільним є допит свідків саме після допиту потерпілого (С.141 дисертації).

У пункті 3.2.3. *«Тактика проведення судового огляду на місці та інших судових дій»* автор доходить висновку, що огляд на місці (ст. 361 КПК України) практично не проводиться, оскільки: а) доволі рідко виникають виняткові ситуації, за яких стає необхідним проведення судового огляду; б) суд одержує інформацію шляхом проведення інших судових дій; в) наявні організаційні та криміналістичні складності його проведення. Розкриваючи особливості тактики його проведення дисертант цілком правильно акцентує увагу на ролі обізнаних осіб (С.151 дисертації).

Треба погодитися з автором у його міркуваннях, що дослідження речових доказів (ст. 357 КПК України) доцільно пов'язувати з моментом дослідження обставин, для яких вони мають безпосереднє значення.

Враховуючи, що під час судового розгляду інколи виникає необхідність перевірити дані щодо наявності або відсутності особливих прикмет, шрамів, інших пошкоджень на тілі обвинуваченого, потерпілого чи свідка, офіційний опонент позитивно оцінює рекомендацію автора щодо внесення до кримінального процесуального кодексу України окремої статті, де було б передбачено процедуру проведення освідування під час судового провадження (С.154 дисертації).

Заслуговують на увагу й положення, викладені у пункті 3.2.4. *«Тактика призначення та проведення судових експертиз»*. На підставі проведеного аналізу дисертант констатує, що під час судового розгляду корисливо-насильницьких злочинів найчастіше призначаються судово-медичні, товарознавчі, судово-психіатричні та різноманітні криміналістичні експертизи.

У підрозділі 3.3. *«Тактика державного обвинувачення та професійного захисту під час судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів»* здобувач наголошує, що тактика державного обвинувача й тактика професійного захисника в судовому розгляді

є взаємообумовленими, оскільки застосування тактичного прийому однією стороною тягне за собою вибір тактичного прийому протидії іншою. Прийняття тактичного рішення обвинувачем чи захисником у судовому засіданні відбувається переважно в конфліктній ситуації, в якій сторони, виконуючи свої процесуальні функції, забезпечують найбільш вигідну позицію для себе й послаблюють позицію протилежної сторони. З огляду на це дисертант правильно акцентує на тому, що суддя повинен урахувати типові лінії обвинувачення та захисту під час судового розгляду кримінальних проваджень.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Р. В. Герцика треба зазначити, що як і кожна робота такого масштабу, вона охоплює певне коло дискусійних питань, які не можуть залишатися поза їх критичного аналізу.

1. Потребує додаткової аргументації доцільність та необхідність розгляду в аспекті визначеного предмета дослідження таких криміналістичних категорій як криміналістична класифікація корисливо-насильницьких злочинів та їх криміналістична характеристика (С. 72-108 дисертації). З огляду на зазначене хотілось би почути від дисертанта аргументи стосовно того як саме ці категорії впливають на тактику судового розгляду, не на методику здійснення розгляду судом окремих видів кримінальних проваджень, а на обрання та застосування судом і сторонами кримінального процесу як окремих тактичних прийомів дослідження доказів, так і найбільш ефективної та доцільної лінії поведінки з метою успішного вирішення завдань кримінального судочинства. Зокрема, такі різноманітні групи у запропонованій класифікації як базові, допоміжні, родинні, побічні, нетипові. У чому полягає специфіка тактики судового розгляду до кожної з наведених груп?

2. У підрозділі 3.1. *«Типові судові ситуації у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів та тактичні засоби їх вирішення»* дисертант достатньо приділив уваги теоретичним питанням криміналістичного розуміння цієї криміналістичної категорії, ретельно розглянув підстави для їх класифікації (С.107-117 дисертації). Разом з тим, *тактичні засоби їх вирішення*

практично залишилися поза увагою, а тому це потребує додаткових пояснень під час публічного захисту.

3. У пункті 3.2.2. *«Тактика судового допиту»* автором, серед іншого, розглядаються особливості допиту свідка, надаються певні тактичні рекомендації з цього приводу і навіть пропонується типова програма його допиту (С.140-141 дисертації). Вважаємо, що такі (типові) програми доцільно було б розробити й стосовно обвинуваченого та потерпілого, що лише посилює практичну складову розглядуваної роботи.

4. У пункті 3.2.3. *«Тактика проведення судового огляду на місці та інших судових дій»* дисертант правильно констатує, що *«...під час судового розгляду інколи виникає необхідність перевірити дані щодо наявності або відсутності особливих прикмет, шрамів, інших ушкоджень на тілі обвинуваченого, потерпілого чи свідка»* і висловлює цілком слушну пропозицію щодо необхідності внесення до кримінального процесуального кодексу України окремої статті, де було б передбачено процедуру проведення освідування саме під час судового провадження (С.153-154 дисертації). Водночас, з тексту роботи не можна чітко зрозуміти в якій редакції вбачається згадувана стаття та чи були спрямовані конкретні пропозиції до відповідного Комітету Верховної Ради України.

5. Дисертаційна робота та автореферат були б більш інформативними, якщо в них більше було використано результатів емпіричного спостереження, на які у вступі до дисертації посилається автор. Зокрема, в додатках до дисертації бажано було б розмістити анкету узагальнення кримінальних проваджень та опитування практичних працівників і підсумкову таблицю з відповідними результатами. Це б належним чином прикрасило зміст роботи, а певні висновки зробило б більш репрезентативними та переконливими, унеможлививши тим самим зайві критичні зауваження.

Висновки:

1. Висловлені зауваження стосуються окремих аспектів, за своїм змістом здебільшого носять дискусійний або рекомендаційний характер і не впливають

на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи **Герцика Ростіслава Валерійовича «Тактика судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів»**, яка є актуальним, самостійним, завершеним дослідженням, в ході здійснення якого отримані нові науково обґрунтовані результати, що відзначаються певним науковим рівнем і практичною значущістю, в сукупності розв'язує конкретне наукове завдання щодо вирішення проблемних питань тактики судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо корисливо-насильницьких злочинів.

2. Дисертація відповідає вимогам пунктів 9 і 11 Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 «Про затвердження порядку присудження наукових ступенів (з наступними змінами).

3. Здобувач — **Герцик Ростіслав Валерійович** заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:
перший віцепрезидент
Національної академії правових наук України,
дійсний член (академік) НАПрН України,
заслужений працівник освіти України,
доктор юридичних наук, професор
«3» листопада 2021 року

В.А.Журавель